

O DAWNYCH KURYERACH I GAZETACH.

Posiadamy niedokładne wiadomości bibliograficzne o naszych gazetach, od początku ich zjawienia się aż do czasu, kiedy ks. Łuski otrzymał przywilej królewski na wydawanie *Gazety Warszawskiej* w roku 1773.—Niech mi wolno będzie zwrócić uwagę na to, że samo dawanie przywileju na pismo, obejmujące wiadomości polityczne, w kraju takim jak nasz, gdzie stan szlachecki nie znał żadnego niemal prawa i zwierzchności nad sobą, wskazuje jak małą wagę przywiązywano wtenczas do pism peryodycznych, i jak nie miało pojęcia jaka być może ich użyteczność lub szkodliwość.

W Bibliotece Ordynacyi hr. Krasieńskiego, znalazłem w zbiorach s. p. Konstantego Świdzińskiego, kilkaset numerów gazet, pod rozmaitemi nazwiskami wychodzących. Przejrzałem je, zanotowałem podług dat i tytułów, a rezultat tej pracy przynoszę czytelnikom Biblioteki Warszawskiej.

Najdawniejsze są na pojedynczych kartach, bez numeru i porządku:

1. *Awizy nowe Warszawskie*, drukowane w Krakowie w 1693 roku.

2. *Wiadomości Krakowskie i cudzoziemskie*, tamże 1697 roku.

3. *Awizy Warszawskie*, tamże z r. 1699.

4. *Awizy z Drezna, Warszawy i Lwowa*, tamże, a na tejże samej kartce *Wiadomości cudzoziemskie*.

5. *Gazety z Warszawy z 1702*. Tych wszystkich pism, Biblioteka Ordynata Krasieńskiego posiada po jednym tylko egzemplarzu; że zaś na nich nie ma położonego numeru, nie można zatem wiedzieć, czy wychodziły ciągle, czy też tylko przypadkowo od czasu do czasu. Brak porządkowych numerów naprowadza na to drugie przypuszczenie.

6. Po nich następuje *Kurier cudzoziemski*, jeden numer z r. 1713, drugi z 1714. Nie wiadomo czyli wychodził ciągle i jak długo, bo także nie ma liczb porządkowych.

Od 1714 do 1730 nie ma w zbiorach Świdzińskiego żadnych pism peryodycznych.

7. *Kuryer Polski*. P. Bartoszewicz naznacza początek wychodzenia Kuryera Polskiego w 1728 r. Numera tego pisma w zbiorze Swidzińskiego zaczynają się w 1730, a ciągną się do r. 1761.

Na jednym z numerów z 1731 r. położony jest numer porządkowy 105-ty, a że pismo to wychodziło co tydzień, przeto datę wyjścia pierwszego numeru Kuryera Polskiego można oznaczyć na 1 stycznia 1729, co się zbliża do daty przez p. Bartoszewicza podanej. Do tego pisma regularnie dołączane były:

8. *Wiadomości uprzywilejowane z obcych krajów*, półarkuszek w małym in 4-to. Pod nazwą Kuryera Polskiego znajdują się wiadomości krajowe, po największej części o przybyciu i wyjeździe króla i osób do jego dworu należących, oraz dygnitarzy Królestwa, o zaślubieniu i śmierci znakomitych osób, o uroczystościach kościelnych, o wyborach posłów i deputatów na trybunał.

W jednym z numerów z 1731 r. znalazłem popularny zarys historii naszej, poczynający się od bajecznego Lecha, aż do Bolesława Chrobrego; dalszego ciągu nie ma. *Wiadomości uprzywilejowane z obcych krajów*, odpowiadają tytułowi swojemu: jest w nich wiele szczegółów z wojny o sankcya pragmatyczną i z wojny siedmioletniej.

Kuryera Polskiego z Wiadomościami z cudzych krajów w zbiorze Swidzińskiego są numera z roku 1730, 31, 32, 33, 41, 47, 48, 49, 51, 53, 54, 56, 59, 60, 61, lecz nie ma całkowitego zbioru z żadnego roku, są tylko pojedyncze odzwane Nra, po kilka albo po kilkanaście. *Kuryer Polski* miał na czele każdego numeru jeźdźca na koniu z szablą w ręku.

9. W 1738 wychodził *Merkuryusz historyczny i polityczny*, w małym kieszonkowym formacie. Jest jeden zeszyt z miesiąca Maja tegoż roku. Zdaje się, że to był współzawodnik Kuryera Polskiego; nie wiadomo jak długo istniał.

10. W roku 1760 zjawia się *Kuryer Warszawski extraordinaryny*. Pierwszy numer jest z 2 lutego, szósty z 8 marca.

11. Po nim idzie *Kuryer Warszawski* bez przymiotnika extraordinaryny. Wychodził zrazu jednocześnie z Kuryerem Polskim i nie ma żadnego drzeworytu na czele. Zdaje się że on zastąpił miejsce Kuryera Polskiego. Są w zbiorze Swidzińskiego zeszyty z 1760, 1761, 1762, 1763 i 1764 roku; do nich dołączane są suplementa podobne do tych, które były przy Kuryerze Polskim.

12. Także w roku 1760 pokazują się *Wiadomości warszawskie*, które w 1760 mają tytuł *Wiadomości uprzywilejowane warszawskie*, z suplementami, obejmującemi rzeczy krajowe; *Wiadomości* zaś głównie przeznaczone były na przedmioty zagraniczne. Pismo to wychodziło od 1760 do końca roku 1773. Na czele każdego numeru był herb Królestwa i Litwy, a w środku Ciołek, herb króla Stanisława Poniatowskiego.

13. Po nich dopiero zaczęła wychodzić za przywilejem królewskim, Gazeta Warszawska pod redakcyą księdza Tuskińskiego.

Są oprócz tego w zbiorze Swidzińskiego, addytamenta i suplementa do gazet polskich w pół arkuszach in 4-to z 1760 i 1764, lecz nie ma żadnego śladu, żeby pod tytułem Gazety Polskiej wychodziło jakie pismo. Są to zapewne dodatki do uprzywilejowanych Wiadomości Warszawskich.

14. Kurjer Litewski z roku 1761 Nr. 29: do niego dołączone są wiadomości cudzoziemskie, suplement do Gazet Wileńskich.

15. Przydatek do Gazet Wileńskich 1761 i 1763.

16. Gazeta Wileńska z 1776 z całego roku, wychodząca co tydzień. Są w niej uchwały sejmu z 1776. Jest także kilka numerów z tejże gazety z 1780 r.

17. Gazeta Grodzieńska z r. 1777.

W ogólności, wszystkie gazety, pod jakimibądź tytułami wydawane wówczas, wychodziły raz tylko na tydzień i nie ważnego nie zawierają, prócz politycznych wypadków. W takim samym odrętwieniu zostawała ich następczyni *Gazeta Warszawska*, aż do roku 1788, to jest do epoki sejmu czteroletniego.

W 1794 wychodziło pięć gazet pod rozmaitemi tytułami; ustały w pierwszych dniach listopada t. r., i została tylko jedna *Gazeta Warszawska*.

Tu i owdzie znajdują się w tych pismach doniesienia o nowych książkach wówczas wydawanych. Zdaje mi się, że o wielu z nich nie ma wzmianki w naszych dziełach bibliograficznych, przeto umieszczam ich tytuły.

1. *Jeogogia Politica* seu magnanimi juvenutis introductio ad Reipublicam liberam, per Joannem Rudzki, Philosophiae doctorem; w Warszawie w drukarni XX. Piarów.

2. *Książka albo Skrypt o wojnie siedmioletniej.*

3. *Wiadomości o księstwach Kurlandyi i Semigalii* (pół arkuszek).

4. *Dzieje Pretendentów do korony angielskiej.*

5. *Geografia* przełożona z francuzkiego, w drukarni XX. Piarów r. 1756.

6. *Andreae Narolski Soc. Jesu de Suprema Pontificis auctoritathae adversum Titellio episcopi.*

7. *Wiadomości ekonomiczne i uczone, albo Magazyn wszystkich nauk do szczęśliwego życia ludzkiego potrzebnych.* W drukarni Mitzlera.

8. *Niewierny żadnej nie mający wymówki,* przez księdza Seguier Soc. Jes. z łacińskiego na polskie przez ks. Niepokojczyckiego Soc. Jes. przełożony. We Lwowie w drukarni Filipowicza Jana, 1759.

9. *Rozmowa Teologa z różnowiercą, wierze katolickiej sprzeciwiającym się,* w Kaliszu 1759.

10. *Kalendarzyk Polityczny Wileński* z r. 1777, w drukarni Akademickiej.

11. *Trzy mowy sejmowe* Bouffała Łowczego W. Księstwa Litewskiego.

12. *Mowa JW. Mirskiego* posła braclawskiego.

13. *Pieśni sobie śpiewane* od Konstancyi z Ryków Bronisławskiej Stolnikowej Inflanckiej.

14. *Bajki Fedra* tłumaczone z łacińskiego przez Ignacego Chodźkę.

15. *Manualik pocziwego człowieka.*

16. *Nauka przeciw ospie.*

17. *Rozmowy Sokratesa.*

18. *Sposób dla rodziców fizycznego wychowania dzieci.*

19. *Informacja praktyczna dla gospodarzów w Koronie i Litwie.*

20. *O paleniu wódki.*

21. *O obyczajach i zwyczajach ludu ruskiego.*

22. *Radę przyjacielskie dla młodych kawalerów.*

23. *Obrona plebana*, to jest roztrząsanie i zbiecie zarzutów z okazji pisma o rolnictwie, przełożona z włoskiego.

F. S. D

